

УДК 341.232.(437.6)

М. О. ГАЛАГАН

ДОСВІД СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Проаналізовано взаємовідносини між Словацькою Республікою та Європейським Союзом. Розглянуто політику європейської інтеграції Словаччини. Надано рекомендації щодо проведення більш ефективної політики європейської інтеграції в Україні.

Ключові слова: Словацька Республіка, європейська інтеграція, Угода про асоціацію, *acquis communautaire*, реалізація.

The article analyzes the relationship between the Slovak Republic and the European Union. We consider European integration policies in Slovakia. Provided recommendations for more effective policy of European integration in Ukraine.

Key words: Slovakia, European integration, the Association Agreement, *acquis communautaire*, realization.

За останні десятиліття у світі активізувались інтеграційні процеси, які відбуваються в різних регіонах світу і охоплюють різноманітні сфери відносин між державами. Важливе значення для розвитку таких процесів належить міжнародним організаціям, які, у свою чергу, спонукають держави до співробітництва у сфері виконання ними суверенних прав. Однією з таких міжнародних та регіональних організацій є Європейський Союз (ЄС) [3].

Європейська інтеграція є доволі складним соціально-політичним явищем, яке передбачає реструктуризацію всіх європейських країн, які обрали курс в європейський простір, перебудову їх державно-управлінських структур та адаптацію політичного буття до норм і стандартів Європейського Союзу.

Після закінчення переговорів щодо нової посиленої угоди, її підписання та ратифікації, Україна почне працювати з ЄС у новій рамці двосторонніх відносин, що отримали назву Угода про асоціацію (УА). Для прискорення європейської інтеграції України, нам необхідно дослідити усі зміни, які відбулися в управлінських системах європейських країн, згідно з Копенгагенськими критеріями, механізми їх реалізації та використати їх позитивний досвід у сучасних реаліях сьогодення.

Ураховуючи це, було б доцільним запозичити досвід країн, які є більш успішними в інтеграційному процесі.

Тому викладемо досвід колишньої соціалістичної країни, яка показала високий рівень стосовно політики європейської інтеграції та стала членом ЄС шляхом проведення відповідних реформ, – є Словацька Республіка (СР).

Питання, які пов'язані з різними аспектами європейської інтеграції України, останнім часом стали предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців.

З-поміж робіт українських вчених, які досліджують дане питання, слід виділити наукові праці Р. Волчецького, М. Гнатюка, І. Грицяка, Я. Малика, В. Посельського, Л. Прокопенка, С. Сороки та ін. [7, с. 110].

Європейську інтеграцію в Словацькій Республіці досліджували О. Мирошніченко, В. Копча, І. Кравчук, Л. Янчук та ін.

Метою дослідження в рамках даної статті є детальний опис організації процесу політики європейської інтеграції у Словаччині та проведення паралелей євроінтеграційної політики в Україні та Словацькій Республіці.

Зміни, що відбулися на початку 90-х років ХХ ст. у Центральній-Східній Європі, і розпад біполярного поділу політичної карти світу, призвели до падіння комуністичного режиму і виходу на міжнародну арену нових демократичних держав, тобто відбулися зміни міжнародно-політичного характеру як на Європейському континенті, так і в усьому світі. Представники правлячих політичних кіл Чехословацької республіки, під впливом інтеграційних процесів, вирішили пройти спочатку шлях внутрішньої дезінтеграції, тобто розподіл єдиної держави на окремі: Словацьку і Чеську Республіки (так звана “бархатна революція”), віддаючи перевагу національним інтересам, а не державним [9].

Словаччина – європейська країна, яка знаходиться в Середній та Центральній Європі [8].

У 1993 р. Словацька Республіка стала незалежною державою. Одним з основних зовнішньополітичних напрямків уряд Словацької Республіки проголосив – інтеграцію до Європейського Союзу.

Євроінтеграційний шлях Словаччини був не завжди легким, адже для того, щоб стати членом ЄС мало прийняти політичне рішення стосовно цього питання, країна повинна пройти через справжню правову, економічну, культурну і навіть, до певної міри, цивілізаційну революцію.

Головними перевагами вступу Словацької Республіки до ЄС було:

- посилення міжнародних політичних і економічних позицій;
- модернізація економіки;
- подолання відсталості у технологічній сфері;
- залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій;
- створення нових робочих місць;
- підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника;
- вихід на ринок ЄС та, звичайно, світові ринки;
- запорука стабільності демократичної політичної системи;
- поглиблення культури демократії;
- зміцнення національної безпеки та ін. [11].

Словаки розуміли, що шлях до Європейського простору вимагає перш за все внутрішньої реорганізації в усіх сферах суспільного життя.

Після “бархатної революції” Словаччина була в менш вигідному положенні, ніж Чеська Республіка:

– у Празі, столиці Чехословаччини, знаходилися всі центральні державні органи, відомства, а отже, СР залишилася як без спеціально оснащених приміщень, так і без необхідної оргтехніки;

– багато політиків, дипломатів, політологів – чехи і словаки, – які довгий час пропрацювали в Празі, звичайно ж прийняли рішення продовжити свою кар’єру в Чеській Республіці. І як наслідок, Словаччина, особливо в перші роки своєї незалежності, потерпала від нестачі кваліфікованих кадрів [9];

– недостатньо повне усвідомлення тодішньою правлячою елітою “європейської ідеї”, а отже, відсутність централізованого механізму координації політики європейської інтеграції і, як наслідок, невизначеність чітких і конкретних завдань центральних органів тощо.

Проаналізувавши всі “за” і “проти” керівництво СР вирішило впевнено йти у напрямку євроінтеграції. Нижче наведено етапи, які пройшла Словаччина на шляху до ЄС (рис. 1).

Як бачимо, у 1993 – 1997 рр. у Словаччині була відсутня будь-яка цілеспрямована зовнішня політика щодо підготовки вступу країни до ЄС. Доклад, який опублікувала Комісія у вересні 1998 р. відносно Словаччини, не можна назвати позитивним. І хоча з початку 1990-х рр. наближення і повноправне членство Словацької Республіки до ЄС стало стратегічною метою країни, однак таке прагнення мало суто формальний характер. У даний період реформний процес у словацькій економіці загальмувався, у період правління тодішньої правлячою еліти не виконувалися принципи та вимоги загальноєвропейських інституцій з підготовки до вступу в ЄС і як наслідок, не виконання Словацькою Республікою політичних критеріїв вступу.

Після парламентських виборів 1998 р. євроінтеграція стала пріоритетом державної політики. СР за кілька років провела комплексне реформування різних ділянок державно-правової та інституційної сфер, за що отримала високі оцінки в ході щорічних моніторингів Єврокомісії про стан готовності країни до вступу в ЄС [4]. Завдяки змінам, які відбулися в Словацькій Республіці в період з вересня 1998 р., покращилася ситуація практично в усіх областях. Проблеми економічного зростання Словаччини вирішувалися в основному за рахунок досить вдалого масового залучення іноземних інвестицій. Було реформовано з елементами переведення на платну основу систему охорони здоров’я, розгорнуто пенсійну реформу і введено додаткове пенсійне страхування. Оздоровлено за бюджетний рахунок банківську систему. Така економічна політика словацької влади повністю схвалювалася керівними органами ЄС і міжнародними фінансовими інституціями, які вважали Словаччину найбільш прореформною країною серед нових членів ЄС [9].

Третій період характеризується успішним проведенням реформ, необхідних для вступу Словаччини до Європейського Союзу. Словацька Республіка спромоглася виконати практично всі поставлені задачі перед країною і її керівництвом. Словакам вдалося підвищити рівень середньої зарплати, зменшити кількість безробітних та імплементувати своє законодавство відповідно до європейських норм [2]. Було схвалено низку законів, спрямованих на реформування та зміцнення інститутів громадянського суспільства. Словацькому суспільству через схвалення “антидискримінаційного закону” з боку законодавця було запропоноване нове розуміння прав людини – відповідне до стандартів, що існують у державах Європейського Союзу. Було змінено також законодавство про політичні партії та вищу освіту [4].

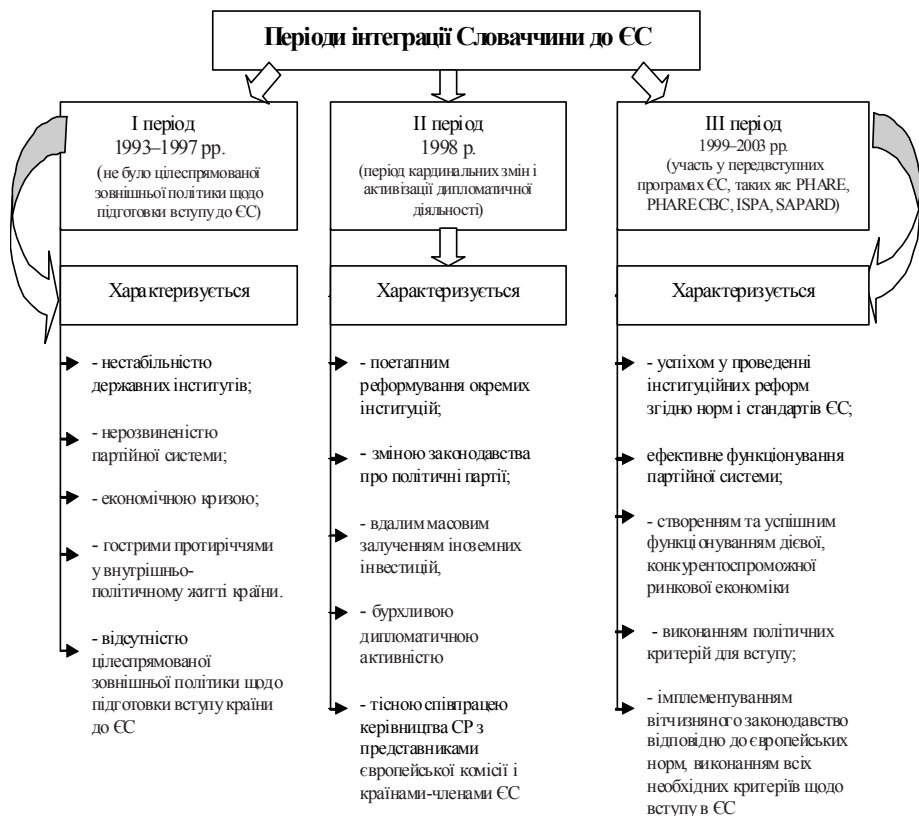

Рис. 1. Періоди інтеграції Словаччини до ЄС

Вдало у Словацькій Республіці пройшов правотворчий процес гармонізації вітчизняного законодавства із законодавством Європейського Союзу. Оскільки адаптація законодавства України до законодавства ЄС є необхідною складовою процесу інтеграції України до ЄС [1], нам було б доцільно розглянути позитивний досвід СР з цього питання (рис. 2).

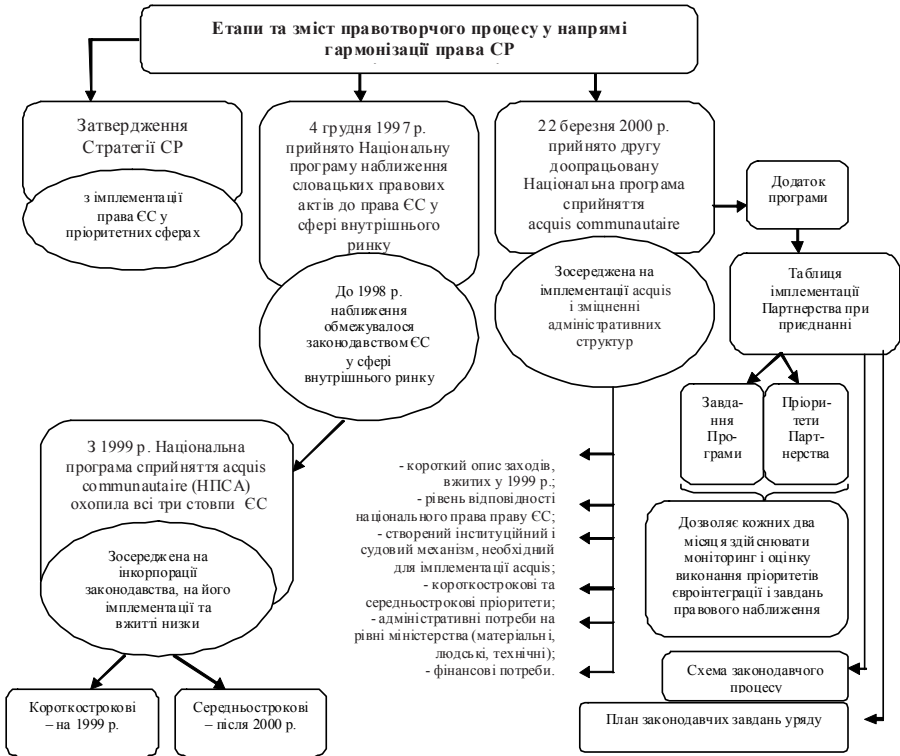

Рис. 2. Етапи і зміст правотворчого процесу в напрямі гармонізації права СР

Сьогодні відносини Словаччини і Європейського Союзу мають у сучасності стабільну правову і інституціональну базу, динамічно розвиваються в політичній, економічній та інших сферах. І хоча інституційна система координації європейської інтеграції в Словаччині досить розгалужена, однак функції, завдання чітко виконуються відповідними державними інституціями. На рис. 3 наведено координацію євроінтеграції в СР, яку надала І. Кравчук (рис. 3) [6, с. 354–355].

Заступник Прем'єр-міністра з європейської інтеграції здійснює координацію роботи, пов'язану з реалізацією НПСА через Департамент європейської інтеграції, Секції європейських справ Секретаріату уряду.

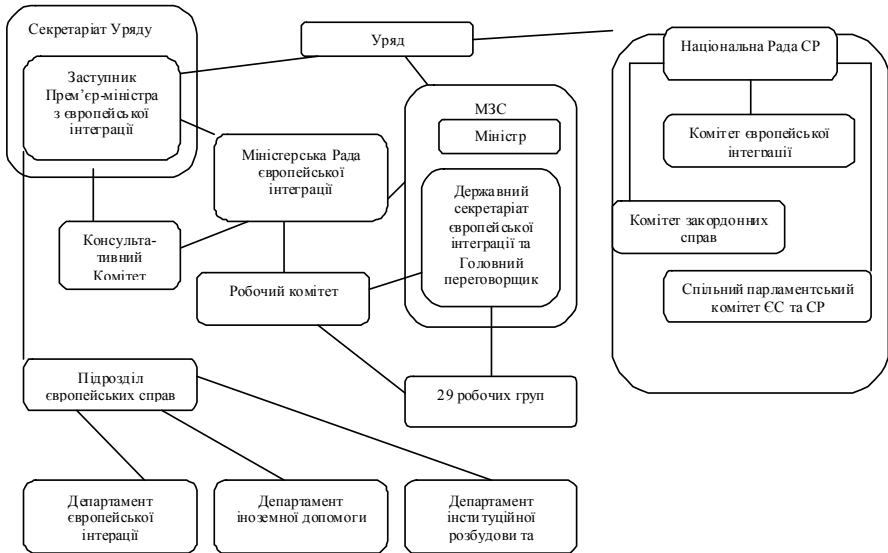

Рис. 3. Координація євроінтеграції в ЄР

Департамент європейської інтеграції Секції Європейських справ Секретаріату уряду координує і спрямовує діяльність департаментів європейської інтеграції окремих державних органів з метою системної імплементації Угоди про асоціацію, Партнерства при приєднанні, виконання НПСА; забезпечує аналітичними матеріалами у сфері правового наближення Прем'єр-міністра, заступника Прем'єр-міністра; організовує діяльність Міністерської ради європейської інтеграції.

Міністерська Рада є координаційним і дорадчим органом. До неї входять заступник Прем'єр-міністра з європейської інтеграції, міністри закордонних справ, економіки, фінансів, сільського господарства, внутрішніх справ, Державний Секретар МЗС з європейської інтеграції.

Робочий комітет є підвітним Міністерській Раді, Комітет очолює Державний секретар МЗС з європейської інтеграції і складається з директорів Секретаріату уряду, міністерств, центральних органів державної влади, які відповідають за європейську інтеграцію та голів 29 робочих груп [5, с. 355–356].

Консульта тивний комітет є дорадчим органом Міністерської Ради. Його очолює заступник Прем'єр-міністра з європейської інтеграції. У Комітеті представлено наукові установи, профспілки, асоціації працедавців, неурядові організації тощо.

Інститут наближення законодавства Секретаріату уряду забезпечує міжвідомчу координацію у сфері гармонізації права; координацію й управління процесом наближення і законопроектною роботою міністерств; переклад джерел права ЄС; ведення документації і інформування; надання висновків щодо

відповідності національного законодавства праву ЄС; імплементацію програм по наближенню права; координацію запитів про допомогу від окремих урядових органів; навчання правових експертів у сфері наближення; отримання допомоги PHARE від ЄС. Крім того, кожне міністерство має департаменти наближення законодавства, які і відповідають за гармонізацію у своїй сфері. У парламенті Словаччини діє Комітет європейської інтеграції [5, с. 356].

Ми вважаємо, що ефективність євроінтеграційної політики в Словаччині певною мірою залежало від того, що в цій країні було підготовлено такий документ, який визначав адміністративні потреби у фінансах і персоналі. Навчання з європейської інтеграції охоплювало, передусім, департаменти європейської інтеграції в міністерствах, працівників міністерств і місцевих органів, які відповідають за планування і координацію діяльності департаментів європейської інтеграції, що мають поступово застосовувати норми ЄС, майбутніх викладачів у державних і недержавних організаціях, а також суддів

У Україні існують проблеми, пов'язані як з рівнем інституційної спроможності (більшість аспектів політики євроінтеграції координують Мінекономіки, Мін'юст і Секретаріат КМУ. Окремі координаційні функції нормативно закріплено й фактично виконуються більш ніж одним органом. У результаті такого дублювання вся система координації неефективна, а відповідальність за конкретні проблеми та провали відсутня. За умови збереження такої ситуації уряд не зможе забезпечити ефективну комунікацію і координацію органів влади і під час розробки національної програми виконання Угоди про асоціацію, і під час її виконання) [6, с. 48], так і з відсутністю кваліфікованих кадрів. У той час як Словацька координаційна політика навпаки показала в повній мірі свою ефективність та результативність.

Підсумовуючи зазначимо, що рівень життя в Словаччині на момент вступу до ЄС був набагато нижчим, аніж у країн-сусідів. Сьогодні Словацька Республіка входить до п'ятірки найрозвиненіших з колишніх соціалістичних країн, яка провела величезну трансформаційну роботу на шляху європейської інтеграції. Особливо корисним для України був би досвід СР в організації правотворчого процесу у напрямі гармонізації права СР. Доцільно розробити спеціальний документ щодо кадрового забезпечення, в якому було б визначено потреби в персоналі для вдосконалення існуючих і створення нових інститутів. А також, найголовніше, потрібно усвідомити важливість даного процесу та на практиці здійснювати необхідну дієву політику, перш за все шляхом проведення адміністративної та конституційної реформ, враховуючи європейські норми та стандарти.

Подальші дослідження будуть присвячені вивченню та ґрунтовному порівняльному аналізу повноважень органів державної влади асоційованих з ЄС країн.

Література:

1. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 р. № 1629-IV. –

Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2004_03_18/an/25/T041629.html#25.

2. Адаптація законодавства. За матеріалами Урядового порталу www.kmu.gov.ua. – Режим доступу : <http://nalog.od.ua/eurointegra.php>.

3. Європейський Союз. – Режим доступу : http://refs.co.ua/84655-Evropejskiiy_Soyuz.html.

4. *Копча В.* Конституційний розвиток Словацької Республіки 1989–2004 рр. : історико-правове дослідження : автореф. дис. ... к.ю.н. : спец. 12.00.01 / В. В. Копча ; Київ. нац. ун-т внутр. справ. – К., 2009. – 20 с.

5. *Кравчук І.* Управління процесом гармонізації права Словацької Республіки з правом ЄС/І. Кравчук // Вісник НАДУ при Президентіві України. – 2005. – № 1. – С. 352–359.

6. *Мирошніченко О.* Аналіз досвіду організації виконання угод про асоціацію з ЄС країнами Центрально-Східної Європи та Західних Балкан. – Режим доступу : <http://www.scribd.com/doc/57282145/>.

7. *Овчар О.* Становлення взаємовідносин між Україною та Європейським союзом: шлях до підписання угоди про асоціацію та її подальшої реалізації / О. Овчар, М. Галаган // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ ; (голов. ред. М. М. Іжа). – О. : ОРІДУ НАДУ, 2011. – Вип. 3 (47). – 252 с.

8. Словацька Республіка. Центральна-Східна Європа. // Економічна і соціальна географія. – Режим доступу : http://subject.com.ua/geographic/ekonomichna_socialna/62.html.

9. *Янчук Л.* Європейська інтеграція Словацької Республіки (1993 – 2004) / Л. Янчук // Український історичний збірник. – К. – 2008. – Вип. 11. – С. 317 – 324. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/uiz/2008_11/31.pdf.

Надійшла до редколегії 27.09.2012 р.

УДК 354.327.008

С. Є. ПАХЛОВА

ЗАХОЧЕННЯ ПРИВАТНОЇ ДОПОМОГИ НА КУЛЬТУРУ ЯК ОДИН ІЗ НАПРЯМІВ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ: ДОСВІД ЄС ТА ІНШИХ КРАЇН СВІТУ

Здійснено аналіз європейського і світового досвіду із заохочення приватної допомоги сектора культури та обґрунтовано необхідність його запровадження в Україні. Розглянуто термінологію, пов'язану із питанням приватної допомоги, яка застосовується як в європейських країнах, так і в Україні.

Ключові слова: приватна допомога, благодійництво, філантропія, меценатство, спонсорство, державно-приватне партнерство, податкові (фінансові) стимули.